

FOLKETINGET

Europaudvalget

Referat af 19. europaudvalgsmøde

Dato: onsdag den 24. februar 2021
Tidspunkt: Mødet startede kl. 14.43
Sted: vær. 2-133

Til stede: Eva Kjer Hansen (V), formand, Henrik Møller (S), næstformand, Jens Joel (S), Henrik Vinther (RV), Rasmus Nordqvist (SF), Søren Søndergaard (EL), Jan E. Jørgensen (V), Kim Valentin (V), Ulla Tørnæs (V), Alex Ahrendtsen (DF), Katarina Ammitzbøll (KF) og Peter Seier Christensen (NB).

Desuden deltog: Statsminister Mette Frederiksen.

Henrik Møller fungerede som formand under hele mødet.

Punkt 1. Forelæggelse af videokonference for medlemmer af Det Europæiske Råd den 25.-26. februar 2021

Ekstraordinært Det Europæiske Råd 25-26/2-21 – bilag 4 (udkast til erklæring)
Ekstraordinært Det Europæiske Råd 25-26/2-21 – bilag 5 (brev til DER-formand)

Statsministeren: Mødet i Det Europæiske Råd afvikles som videokonference på grund af den svære situation med covid-19 i hele Europa. Det ventes, at man på mødet vil opnå enighed om den fælles erklæringstekst, som udvalget har modtaget i udkast.

Det siger sig selv, at mødet i høj grad vil handle om covid-19. Vaccinerne står fuldstændig centralt i diskussionen både om sundhed mere generelt og om covid-19. Flere af mine kolleger har ligesom jeg selv presset på for, at vi på europæisk niveau gør mere for at øge leverancerne af vacciner på kort sigt, så vi kan få vaccineret flere europæere. Mindst lige så vigtigt er det, at vi nu forbereder os både på det mellemlange og lange sigte. Jeg tror, det er et meget sandsynligt scenarie, at vi kommer til at skulle vaccinere og revaccinere vores befolkninger i Europa. De mutationer, vi allerede kender, og flere, der givet vil komme til, vil kunne være grund til at revaccinere.

Når vi kigger på vaccinerne både på verdensplan og i Europa, er det jo på den ene side utrolig positivt, at det på så kort tid lykkedes at udvikle vacciner, som virker så godt, som de gør. Desuden må man sige, at den situation, vi står i i dag, hvor vi har vacciner, der virker, men ikke nok af dem, afslører en sårbarhed og en alt for stor afhængighed. Den afhængighed skal vi have gjort noget ved.

Derfor er jeg glad for, at Kommissionen anerkender behovet for større hastighed på området. Over de seneste uger har der været foreslået en række initiativer, og der er desuden blevet taget fat på problemstillingen om vaccineproduktion. Der er bl.a. nedsat en taskforce under Kommissionens

ledelse. Den skal se på samarbejdet med industrien, bl.a. med henblik på at opskalere produktionskapaciteten på kort sigt.

Når jeg går så utroligt meget op i dette, er det også, fordi tallene ikke imponerer. Knap 4 pct. af EU's befolkning har nu fået mindst én dosis. Tallet er højere i Danmark; vi ligger i front, som I ved, med hensyn til at give de vacciner, vi modtager. I USA er tallet omkring 13 pct. I Storbritannien er det mere end en fjerdedel, og så har vi Israel, der er stukket af fra os alle sammen på den positive måde. Det siger sig selv, at det hverken er godt eller tilfredsstillende, og det er desuden hverken bæredygtigt eller holdbart.

Derfor bliver vi nødt til at træffe nogle klare valg om, hvad det er, vi vil med produktionskapaciteten i Europa på længere sigt. Det danske svar – og det er det, jeg kommer til at sige på mødet – er, at den skal styrkes, så det kan mærkes. Vi skal tilpasse den produktionskapacitet, der allerede findes, men vi har efter min mening også behov for at få etableret nyt, så vi bliver i stand til både at producere vacciner nok til vores egne befolkninger og til dem, der ikke selv kan indkøbe dem.

Ud over den medmenneskelige forpligtelse, der selvfølgelig også ligger på det her område, er dette i mine øjne udenrigspolitik og sikkerhedspolitik. Alt det her det skal ske i tæt dialog med erhvervslivet. Det er grunden til, at vi nu herhjemme har indledt et partnerskab på life science-området. Det mener jeg også, at vi har mulighed for at gøre på europæisk plan.

Dette vil være mit primære budskab på mødet; det er det danske budskab, og det er i øvrigt også det, der går igen i det brev, som jeg har sendt med en række kolleger forud for mødet. Det er kollegerne fra Belgien, Polen, Litauen og Spanien. Vores budskab er: Op med kapaciteten, så vi ikke bliver ved med at opleve den afhængighed, vi er vidne til netop nu.

På sundhedsområdet er der kommet nogle forslag fra Kommissionen – sådan lidt mere bredt – med henblik på at styrke EU's reaktionsevne og modstandsdygtighed over for fremtidige sundhedsstrusler i bred forstand. Der er jo utvivlsomt svagheder i sundhedsberedskabet i Europa. Det var tydeligt allerede for snart et år siden, da vi indledte kampen mod covid-19, hvor der ikke var værnemidler til vores egne befolkninger og europæiske medarbejdere. Det handler ikke om, at vi skal forrykke balancen mellem det, der er en national opgave – og det er sundhedspolitik – og det, der er EU's opgave, men vi bliver nødt til at se på, hvordan vi gør både ECDC og EMA stærkere på dette felt.

Der er også andre dagsordenspunkter. Der er en strategisk drøftelse omkring europæisk sikkerhed og forsvar, herunder om NATO, hvorfor generalsekretær Jens Stoltenberg forventes at deltage i den indledende del af drøftelsen. Jeg finder det centralt, at Europa løfter en større ansvarsbyrde i forsvars- og sikkerhedspolitikken, men i regeringens optik er det fuldstændig afgørende, at NATO er rammen om det europæiske sikkerhedsarbejde og dansk sikkerhedspolitik i det hele taget. En styrkelse af europæisk samarbejde på dette område skal derfor i vores øjne ske i samklang med NATO, uden at vi på nogen måde kompromitterer det transatlantiske sikkerhedsarbejde, som er så vigtigt for Danmark og for verdensfreden i det hele taget.

Drøftelserne vil have til formål at udstikke en retning for det igangværende arbejde om et strategisk kompas, der skal omsætte EU's sikkerheds- og forsvarspolitiske ambitioner til mere konkrete politiske retningslinjer. Fra dansk side vil vi også fremhæve vigtigheden af ikke kun at kunne håndtere

de – kan man sige – traditionelle militære trusler, men også de nye sikkerhedspolitiske trusler som truslerne mod kritisk infrastruktur, påvirkningsoperationer og cyberangreb.

Endelig vil der være en strategisk drøftelse af EU's sydlige naboskab. Den vil tage afsæt i en fælles meddelelse fra Kommissionen og den højtstående repræsentant om et fornyet partnerskab. Her er der bl.a. fokus på klima og migration; det er godt. Jeg synes desuden, det er vigtigt at understrege, at vi godt kan tillade os at stille nogle flere krav og dermed i højere grad se det som et ligeværdigt samarbejde. Vi bruger en betydelige mængde ressourcer i vores samarbejde med en række af disse lande, og derfor skal vi selvfølgelig have lov til at fremme vores egne strategiske interesser, herunder bl.a. for migration, at få stoppet mere af den – og landene skal tilbagetage de asylansøgere, som måtte blive afvist her.

Rasmus Nordqvist: Tak til statsministeren for at se lidt utraditionelt på, hvad man plejer at gøre med produktion i EU. Jeg er lidt nysgerrig efter at høre mere om det større vaccinespørgsmål, som statsministeren kommer ind på. I dag har man jo indtil videre kørt meget på COVAX-initiativet – altså det med, at vi skal donere penge, så der kan komme vacciner ud. Men som statsministeren så rigtigt siger, handler det jo ikke kun om penge; det handler faktisk også om produktionskapacitet. Ét er at se på, hvordan vi kan producere mere i Europa; noget andet er at se på, hvordan der kan produceres mere i det hele taget, altså også i nogle af de andre lande, som har brug for vacciner. Indien og Sydafrika har meldt ud, at de har forsøgt at få ophævet patent mv. igennem TRIPS-mekanismen i WTO. Vi har haft flere af de andre ministre i debatter og samråd om det, så det sker ikke.

Jeg er bevidst om regeringens holdning. Men når statsministeren nu har en utraditionel tilgang til dette, er man så villig til at se på, hvordan EU kan gå ind og arbejde med private medicinalfirmaer om at få sat noget af deres knowhow og patenter fri til produktioner i de andre lande. Når man nu ikke vil være med til at følge de juridiske baner i WTO-samarbejdet, hvor man kunne åbne for dette og få noget mere produktion, vil man så være med til at prøve og se på nye former for partnerskaber? Eller mener regeringen, at det er COVAX – altså ren og skær donationspolitik og filantropi – der skal løse problemet?

Søren Søndergaard: Jeg vil gerne udfordre statsministeren på spørgsmålet om, hvorfor vi ikke skal arbejde for, at WTO's regler kan bruges til at fremme produktion af vacciner i den tredje verden. Man har produktionskapaciteten til det. Man har også knowhow til det; det er ikke sådan, at man ikke kan finde ud af at producere vacciner – det så vi f.eks. i forbindelse med AIDS-vacciner. Så hvad er grunden til, at man ikke skal bruge den produktionskapacitet, der er i den tredje verden? Det er jo fuldstændig rigtigt, når statsministeren siger, at der ikke bare er tale om en sundhedspolitisk problematik, men også om en sikkerheds- og udenrigspolitisk problematik. Det er rigtigt på to måder.

Det er rigtigt, fordi covid-19 bare vil komme tilbage til os i muteret form, hvis vi ikke får vaccineret hele verden, hvorfor statsministeren jo var så aktiv med hensyn til at få udryddet risikoen for mutation i den danske minkbesætning – noget som vi fra Enhedslisten fuldstændig støttede. Men denne sygdom kan også mutere i den tredje verden og komme tilbage til os, så ingen er sikre, før alle er sikre. Det er det ene aspekt. Det andet aspekt er, at der er andre, der kan melde sig ind i kampen, hvis vi ikke er til stede og hjælper og understøtter en produktion i den tredje verden, og disse andre

har måske ikke helt de samme formål som os. Jeg synes, det er et godt initiativ, som statsministeren har taget – ikke et ondt ord om det. Men hvad er begrundelsen for, at statsministeren på mødet ikke vil slå et slag for, at EU skal arbejde for, at man i den tredje verden får mulighed for at udnytte undtagelsesmulighederne i WTO og producere den vaccine, som er helt nødvendig?

Statsministeren: Lad mig sige det på den måde, fordi begge indlæg handler jo om patentspørgsmålet: Jeg afviser ingenting. Vi er i en situation, hvor vi jo delvist har lukket vores eget land ned på grund af den britiske mutation. Hvis ikke mutationerne var her, ville vi efter min bedste overbevisning være et helt andet sted i epidemikontrollen og dermed have et meget mere åbent samfund. Det gælder i allerhøjeste grad også i landene omkring os, hvor man nu begynder at tale om en reel tredje bølge, som skal håndteres. Når vi er i en sådan situation, kan man i mine øjne ikke afvise noget. Det gør jeg heller ikke i spørgsmålet om patent.

Nogle finder det vidtgående, at den danske statsminister overhovedet taler om produktionskapacitet og taler om, at vi måske skal etablere fabrikker, og at det bliver nødt til at være i et offentligt-privat samarbejde. Det, der bekymrer mig ved patentspørgsmålet – og det mener jeg er en reel bekymring – er, hvad det kan resultere i. Vi kan risikere, at det bliver kortsigtet, fordi vi må anerkende, at der er en række virksomheder, for hvem det virkelig er lykkedes at udvikle vacciner i rekordfart til ekstrem gavn for os alle sammen. Jeg betragter ikke de medicinalvirksomheder, der i dag står bag vacciner, som fjender eller udfordringer i det her spørgsmål. Det gør jeg ikke. Jeg er bare bekymret for at gøre dette til et juridisk spørgsmål, og hvad det så kan udmønte sig i af manglende innovationskraft i de virksomheder, som vi er afhængige af. Det er en afhængighed, som efter min mening skal gøres mindre, hvorfor jeg i højere grad kigger på produktionskapacitet. Men jeg afviser som udgangspunkt ikke nogen diskussion. Med den viden, vi efterhånden har, har jeg svært ved at forestille mig et scenarie, hvor vi ikke har behov for at vaccinere en del år frem i tiden. Derfor vil vaccinespørgsmålet jo blive ved med at være vigtigt, vigtigere end det har været i mange år.

Jeg tror sådan set ikke, at der er en forhindring for produktionen i nogle af de lande, som der tales om her. Der bliver jo produceret vacciner i bl.a. Indien, men det er illusorisk at forestille sig at landende syd for Sahara – det kunne også være lande endnu tættere på EU – vil have de økonomiske ressourcer til at opkøbe vacciner i en tilstrækkelig grad, uanset hvor de måtte være produceret. Derfor mener jeg, at vi bliver nødt til at have en europæisk vaccinestrategi, der både handler om at få vaccineret vores egen befolkning, revaccineret vores egen befolkning og løbende sørge for, at vi har flere vacciner til vores umiddelbare nærområder, og at vi kan engagere os stærkere globalt, fordi det også er geopolitik. Jeg afviser altså ikke nogen ideer; jeg kan bare konstatere, at vi skal op i gear i Europa, og at vi har behov for mange flere vacciner, end der er tilgængelig for nærværende.

Rasmus Nordqvist: Tak for de nye ord fra regeringen om, at man ikke afviser det. Vi har nemlig ellers fået kategoriske afvisninger fra de forskellige ministre, vi har haft i samråd og i Folketingssalen om emnet. Det er godt at høre, at regeringen også her vil gå udogmatisk til værks og faktisk se på, hvad der skal til. Det er helt afgørende, at vi ser på dette spørgsmål om patenter og knowhow.

Der er en masse innovationskraft i disse virksomheder, men vi skal huske på, at arbejdet med at udvikle mange af vaccinerne i høj grad er udført for offentlige midler. Derfor er der egentlig også noget principielt i det. Gang på gang bliver det jo sagt, at ingen er sikre, før alle er sikre; vi skal

have vaccineret alle, så jeg finder det vigtigt, hvad statsministeren siger om, at der skal udarbejdes en vaccinstrategi, der ikke kun er beregnet til os selv. Jeg kunne godt tænke mig at høre, om statsministeren kan sige noget mere om det. Selv om det kan forekomme som en stor udfordring at begynde at drøfte en global vaccinstrategi, bliver vi nødt til at tage de globale briller på; erfaringerne med covid-19 viser, at disse udfordringer er globale. Det kan ikke løses i Danmark eller Europa; det skal ske på verdensplan.

Søren Søndergaard: Nu blev der jo givet megen støtte til udviklingen af disse vacciner. Jeg tror, at statsministeren kan være ret sikker på, at medicinalindustrien ikke sælger vaccinerne til underpris – altså: Det er ikke sådan, at de taber på at sælge vaccinerne. Så længe vaccinerne bliver solgt, er der en fortjeneste for dem, og derfor er de selvfølgelig interesseret i at sælge flest muligt, så de kan tjene mest muligt. Derfor er det svært at forestille sig, at medicinalindustrien skulle stoppe med at producere, for så vil de jo ikke være i stand til at sælge vacciner til overpris og dermed få dækket nogle af omkostningerne fra deres udviklingsarbejde. Det handler om, hvordan vi får forsynet hele verden, altså 9 mia. plus/minus en træskolængde vacciner pr. omgang, så der er jo et virkeligt stort marked.

Jeg er også rigtig glad for statsministerens udsagn om, at regeringen ikke afviser noget. Men sagen haster jo, især når vi taler om sikkerhedspolitik, fordi der ligger et konkret forslag i WTO fra Sydafrika og fra Indien. Lige nu ser vi, hvordan land efter land bakker op om det pågældende forslag. Vi bliver jo nok nødt til at gøre det klart, at det i høj grad er fattige og mellemindkomstlande, der bakker op, hvorimod de allerrigeste lande går imod, herunder Canada, USA, Storbritannien og landene i EU. Det begynder at blive alvorligt rent sikkerhedspolitisk, hvis de, der ønsker et regelsæt i overensstemmelse med WTO's regler, ikke kan få det og derfor har ringere mulighed for at bekæmpe sygdomme og bidrage til at hjælpe globalt. Hvor skal de gå hen, hvis de rige lande forhindrer dette? Jeg kan nævne et land, de kan henvende sig til: Kina. Et andet kunne være Rusland. Derfor ville det være meget uklogt ikke at bakke op i WTO om de pågældende lands muligheder for selv at producere vaccinen.

Det vil udgøre et stort sikkerhedsmæssigt problem, og vi opfordrer statsministeren til at tage det med i sine overvejelser. Statsministeren er åben – det er vi glade for, men statsministeren må relativt hurtigt konkludere på den åbenhed, så vi kan give støtte til lande i den tredje verden. Det er en hjælp til dem, og det er hjælp til os.

Den fungerende formand: Man kan jo altid diskutere, hvornår noget er en konstatering eller en trussel, men det må man selv vurdere.

Katarina Ammitzbøll: Jeg bakker statsministeren op, når hun nu også anser dette som et sikkerhedspolitisk hensyn. Det er jo interessant at være vidne til, at det netop er lande som Kina, Rusland og Storbritannien, der formår at rykke meget hurtigt med vacciner. De formår således at tænke sikkerhedspolitisk; det har de traditionelt altid gjort. EU har ikke været særlig hurtig; EU formår nemlig ikke at tænke sikkerhedspolitik. Nu synes jeg ikke, at EU har gjort det dårligt – det har været en større koordination, og man har måtte satse og være ude og dele risikoen med virksomhederne. Men vi ser jo netop, at det er et sikkerhedspolitisk problem nu – eller i hvert fald geopolitisk – når der er 130 lande, der ikke har adgang til vacciner, mens Kina og Rusland rykker langt ud med de-

res vacciner. Så jeg bakker i høj grad op om, at EU får en vaccinstrategi, som ikke kun er for Europa. Nogle steder er der nemlig også store udfordringer med at udrulle vacciner; mange lande har jo ikke et sundhedssystem på niveau med vores. Desuden er der stor mistillid til vacciner i visse lande, f.eks. i Bulgarien. Man må tænke ud over EU's grænser, også i WTO.

Statsministeren: Jeg forstår det, som at vi er ret enige om en tilgang baseret på politisk analyse. Jeg ser sådan set også enig i dele af den analyse, som ligger til grund for nogle af kommentarerne. Det her er geopolitik; det er sikkerhedspolitik, og hvis Europa ikke udfylder tomrummet, vil andre gøre det. På den måde adskiller vaccinespørgsmålet sig jo ikke fra alle mulige andre spørgsmål. Det er derfor også svaret til Rasmus Nordqvists spørgsmål om rækkefølgen. Som dansk statsminister er det min opgave at få vaccineret den danske befolkning. Det står jeg fuldstændig på mål for; det er min hovedprioritet. Vi skal både have en langsigtet strategi og plan – jeg har allerede redegjort for flere af de komponenter, som jeg mener skal være på plads, for at det kan ske fyldest. Det gælder i en dansk kontekst; det gælder i en europæisk kontekst; det gælder for vores nærområder – hvor vi har en meget direkte interesse i at få vaccineret; og det gælder globalt.

På stående fod kan jeg simpelthen ikke svare på de konkrete spørgsmål vedrørende WTO, og må nok hellere henvise til udenrigsministeren for en konkret vurdering af, hvad der foregår. Dog vil jeg gerne gentage, hvad jeg sagde før: I den situation, vi står i nu, hvor supervåbnet mod covid-19 er vaccinen, kan man i mine øjne ikke tillade sig at afvise noget. Man bliver nødt til at gå til det her, ikke alene med et åbent sind, men også med et utrolig energisk sind og kaste al sin energi ind i vaccinespørgsmålet. Det gælder på den korte bane, men det gælder altså også på mellemlangt og langt sigt. Der har vi behov for et Europa, som tænker anderledes og langt mere ambitiøst.

Må jeg ikke have lov at konstatere, at det i virkeligheden lader til, at i hvert fald de partier, der har haft ordet, ligesom regeringen ser dette som meget mere end alene en sundhedsudfordring – og det er det, der er afgørende. Vaccinen mod covid-19 er rigtig god til at forebygge sygdommen, og det ser den også ud at gøre med infektionen. Selvfølgelig er det sundhedspolitik, men det er også langt mere end det. Det er jo også en afgørende for, om vi har åbne samfund eller samfund med betydelige restriktioner. Det har rigtig meget at gøre med de geopolitiske balancer.

Så jeg hører egentlig også opbakning til det brev der er sendt fra dansk side forud for mødet i Det Europæiske Råd. Jeg lover jer, at dette er min absolutte hovedprioritet i den kommende tid, og så må vi vende tilbage til det her WTO-spørgsmål. Det vil jeg i hvert fald lige selv dykke ned i på baggrund af det jeres kommentarer.

Mødet sluttede kl. 15.11.